

Edasi, 27. okt. 1924, m. 253

Pühapäeva vahelugemised

SEMINARILOOD

MÄRJAMAA KIHELKONNAS KUUDA VALLAKOOLIÕPETA- JATE SEMINARIS 1867—70

Kevadel 1867, aprilli lõpul, viis isa mind Läänemaale Kuudale, mis 178 versta Sõmerult (Rakvere kihelkonnas). Mind eksamineeriti ja võeti vastu. Lähikatsumisele oli suur arv noori mehi tulnud. 28 võeti vastu. Nende seas oli mitu, kes linnakoolides õppinud ja Saksa keelt rääkisid. Mina ei mõistnud aga mitte ühtki võõra keele sõna. Õppimine seminaris oli raske, iseäranis esimesel ajal, ja nõudis suurt vaimu jõu pingutust. Tarvilistest õperaamatutest oli suur puudus. Seda püüdis vanem seminaariõpetaja J. Heinrichsen vähendada sellega, et ta mõnda tähtsat õpeaineosa

Saksa keelest ümber seadis ja õppuritele tarvitada andis. Kes saksakeelseid raamatuid tarvitada mõistis, neile oli õppimine kergem. Selle kõrge kultuuri keele kätteõppimine oli iseäranis raske sellepärast, et tarvilist sõnaraamatut ei olnud. Teisel õpeaastal võisin juba saksakeelseid raamatuid tarvitada. (— — —)

Kuuda seminaar Läänemaal Märjamaa kihelkonnas oli Eestimaa mõisnik- ehk rüütelkonna asutus, mida ta oma kassa kulul üleval pidas — 1856. aasta seaduse määrusel. Tolleaegne direktor oli Vigala praust E. von Harten. Õpetajad olid J. Heinrichsen ja J. Nebokat.

Õppuritele anti lihtlabast talumehe toitu: leiba, silku, kartulid, suvel haput piima, talvel kalja. Kaks korda nädalas, pühapäeval ja neljapäeval, oli kas kapsa-, kartuli- ehk herneleem laual väikese lihatükiga, mida laua peale pandi iga õppuri ette ilma mingisuguse riistata. Leem oli suurte puuvaagnate sees. Adama kahvlid olid silgu ja lihatüki söömisel tarvitusel. Piim ja kali toodi lauale suurte puukappadega, iga õppuri tarbeks üks niisugune

riist, millest nad kordamisi üksteise järele pidid rüüpama.

Seminaar oli Kuuda karjamõisas, mille põlluharimise tööd õppurid pidid ära tegema. Iga päev oli kaks õppurit korrajärele hommikust õhtuni ja kõik õppurid pärast lõunat, pärast tundide lõppu, põllutööl. Igapäev oli üks õppur «päevapoisiks», kes maja puhastas, ahjud küttis, köögitüdurukule vett kandis, aitas leiba küpsetada, keeta, toitu lauale ja sealt ära kanda ja kööki korras pidada. Vahe- ehk puhkeaega suvel ei olnud õppuritel mitte üht päevagi. Siis olid nad täiesti põllutööl. Õpekavasse oli küll paigutatud «põllutöö-õpetus», aga tegelikult ei olnud seda õpetust mitte olemaski, vaid selle asemel oli täiesti lihtlabane töö ilma mingisuguse õpetuseta. Ainult talvel, jõuluajal, oli kaks nädalat puhkeaega, millas õppuritele lubati vanemate juure minna. Talvel käisid nad ka veel metsas puid raumas. Need tööd raskendasid õppimist suurel määral, aga õppurid olid siiski rõõmsad sellepärast, et neil sellelgi viisil võimalik oli õppida.

Enne kursuse lõppu andis va-

nem õpetaja mulle nõu minu perekonnanime saksakeelseks ümbermuuta, sest et see liig selge eestikeelne olla, mis mulle tulevikus saada takisuseks olema. Nime muutuse viis seminaari kuraator maanõunik von zur Mühlen Tallinnas läbi ja mulle antakse diplom (kutsetunnistus) muudetud nime peale välja. Ma ei tahtnud oma isalt päritud perekonnanime mitte muuta. Hiljemini näitasid mitmed kogemused, et minu selge Eesti nimi ei meeldinud mitmele isikule, kes Balti saksluse liikmed olid.

Kooliõpetaja
Aleksander Friedrich
RAUDKEPP (1849—1935) 1923.
aastal (f. 193. m. 26:24).

TARTU II KIHELKONNAKOO- LIÕPETAJATE SEMINARIS 1883—86

Jõudis kätte 8. jaanuar 1883. Tilga kooliõpetaja Rahe oli kuulnud, et seekord Tartu Vene (II) Sem. ettevalmistusklassi ka peale jõula poole võeti õpetajaks, sest nim. klassi ruumid tüüriti eraldi seminarist Tartus Filosoofi tänavale. Rahe saatis eksamile.

Isal oli linnas asja, pakkis õhtul 10 puuda linu ree peale; tellisin

ennast kaasa võtta, õiget põhjust ei oelnud, sest isa tahtis kevadeni Tilga koolis käia lasta ja siis päris kodu ühe sulase asemele jätta.

Oli külm öö, sõita 30 v(ersta)., saime kl. 7 linna, vene poodide vastu teemajas joodi hommikul tulist teed ja poiss pani kella 9 seminaari eksamile. Läks õnneks eksami ära teha. Tulen kell 2 tagasi, kus isa ammugi kodusõiduks ootas. Rääkisin talle oma tüki nüüd ära ja ka selle, et on tarvis seminaari jääda ja 55 rbl. kosti ja kooli eest sisse maksta. Pikalise ja muidu hea loomuga isa ütles aga — täna läheme ilusti jälle kodu, eks siis näe.

Jäin kodu 2 nädalaks, kuna kool teisel päeval algas. Hakkasime 55 rbl. kokku otsima, laenama, linu müüma. Ristiisa andis 25 rbl. ja nii panin Tartu tagasi. Võeti suurte palvete tõttu ikka klassi vastu, olin ju 2 nädalat kadunud. Nüüd tuli häda: teised olivad juba augustikuus programmi kallal, mina — kohmetanud külapoiss — pidin kevadel I kl. eksamile minema ehk teiseks aastaks jääma. Terve saatus rippus sellest ära — 1. kl(assis)

võis saada kroonu kulule — kes hästi eksami ära teevad. Tõmbasin tihti hom. kl. 4-ni suures aias õppida — ja juuni alul võisin hõisates Uderna poole minna: 1. kl. kroonu kulu poiss, peas vormimüts 2 paelaga. Oli üsna ilus must müts, tudengi vormi.

Seminari programm vastas mitmes aines gümnaasiumi omale, peale osa matemaatika ja vanade keelte. Opetati peale teaduste ka eesti ja saksakeelt, enesest mõista ka vene keelt, mis vene seminaris loomulik. Esimeseks direktoriks oli Schdanovitsch, vaba il-mavaatega tubli koolimees. Saatis vaheaegadel poisse seltsidesse, käskis perekondades käia. Pidude ajal sai iga poiss pudeli õlut ja hea vene piruka. Eesti keelt andis mõned aastad Dr. M. Veske, kes omalt poolt ärkavat isamaalist vaimu sisse valas. Schdanovitsch ja Dr. Veske panid põhjann. «vabale vaimule» Tartu II seminaris, mida teised kitsarinnalised direktorid ja koolitajad kõikide katsete peale vaatamata ära sumbutada ei suutnud. Seda vaba vaimu II seminaris (— — —) tembeldasid. toleaeagsed mõisnikud ja saksa kiriku õpetajad «ju-

malavastaseks» ja seminari lõpetajad peale mõne üksiku ei leidnud eslotsa teed luteruse kihelkonna koolidesse. (— — —)

Kasvandikkude arv kõikus 60—70 vahel. Seminaaril oli tol ajal — vist ka pärast — oma laulukoor, kes M. Kipperti juhatusel vabatundel laulu virutas ja viidupidudel auhindu sai. Luuletati, loodi viise. «Õrn ööpik, kuhu tõttad sa» on G. Wulffi (Õis) ja K. Rammi toleaeagne töö. Ka nende ridade kirjutaja tegi katseid luule kallal, saates salmikuid Virulasse, Olevikku ja Postimehele (— — —). Luuletaja K. E. Sööti-ga olime head sõbrad, parandasime vastamisi salmikuid.

Kooliõpetaja ja ametnik
Juhan UMBLIA (sünd.
1866) 1928. aastal (f. 193. m. 50:49).

Lugemislehti keeras

MEELIK KAHU

